

DYSARTRIE

(vybrané snímky)

Dysartrie

- neurogenně podmíněná narušená komunikační schopnost
- manifestuje se jako porucha neuromuskulární exekuce řeči - narušení rychlosti, síly, rozsahu, načasování a přesnosti pohybu
- narušení subsystémů
- komplexní forma NKS

Anartrie

- nejzávažnější poruchy řečových modalit
- praktická ztráta verbální komunikace s okolím
- neschopnost artikulované mluvy
- případně ve spojení s neschopností tvořit hlas – afonií

- možné spojení s dysfagií

Etiologie

- bezprostřední příčiny
- kortikální, subkortikální a bulbární poškození inervace
- prenatální, perinatální a postnatální faktory

Etiologie

- **vývojová**

  - mozková obrna

- **získaná**

  - CMP

  - mozkové tumory

  - kraniocerebrální poškození

  - degenerativní onemocnění CNS

Vývojová dysartrie

- nejčastěji spojená s MO
- dynamický vývojový proces
- nekonstantní i trvalé poruchy vývoje řečových schopností
- zrání CNS
- celkový aktuální tělesný stav
- stav motorických řečových funkcí

Získaná dysartrie

- spontánní úprava
- přetrvávání obtíží
- včasný počátek terapie je podmínkou úspěchu
- cílem terapie je maximalizace komunikačních schopností

Typy získané dysartrie

- dysartrie flakcidní (periferní)
- dysartrie spastická (centrální)
- dysartrie ataktická (cerebelární)
- dysartrie hypokinetická (extrapyramidová)
- dysartrie hyperkinetická (extrapyramidová)
- dysartrie smíšená

Dysartrie flakcidní

- periferní (chabá)
- poškození jader, mozkových nervů inervujících řečové mechanismy
- součást neurologického syndromu – bulbární paralýza
- drobné svalové záškuby – fascikulace
- hlasově monotónní nezřetelný projev
- obtíže v dýchání, hypernazalita, chraptivost a poruchy polykání

- *infekční onemocnění CNS*
- *myastenie gravis*

Dysartrie spastická (centrální)

- postižení oblasti mezi prodlouženou míchou a bílou hmotou hemisfér mozku
  - řečový projev je pomalý, pracný – protahování slov
  - delší projev je nesrozumitelný
  - oslabené dýchání
  - oslabené a zpomalené závěry při artikulaci i polykání
-
- *CMP*
  - *cévně-mozková onemocnění*
  - *mnohočetná mozková aneurysmata*

Dysartrie ataktická (cerebelární)

- cerebelární syndrom
  - chybně cílené pohyby
  - špatná koordinace svalových skupin
  - nepravidelný řečový projev
  - potíže v rytmu mluvy, nepřesnosti v realizaci souhlásek
  - sakadovaná mluva
-
- *roztroušená skleróza*
  - *záněty a nádory mozečku*
  - *degenerativní onemocnění v této oblasti*

Dysartrie hypokinetická (extrapyramidová)

- doprovází poruchy činnosti bazálních ganglií
- klidový třes, ztráta pohybových automatismů

- monotónní projev
- počáteční pauza – svalová ztuhlost
- překotný nepřesný projev – palilalie
- nedostatečná respirace – přerušování hybnosti dýchacích svalů
- hlas oslaben – afonie
- zpomalení x zrychlené „mumlání“

- Parkinsonismus

Dysartrie hyperkinetická (extrapyramidová)

- vzniká v rámci choreatického, atetoidního syndromu
  - snížení celkového svalového tonu
  - zvýšená mimovolní hybnost svalů
  - hlasitá, vykřikovaná řeč
  - dyskoordinace s dýchacími pohyby
  - neovladatelné pohybové automatismy – limity v artikulaci – srozumitelnost projevu
-
- *stavy při podávání léků – neuroleptika*
  - *degenerativní onemocnění CNS*

Dysartrie smíšená

- periferní i centrální parézy
- kombinace více lézí CNS
- degenerativní onemocnění

- pro terapii je důležitá etiologie

Shrnutí narušení

- **hybnost, motorika mluvních orgánů**
- **člámkování – artikulace**
- **respirace**
- **fonace**
- **prozodické faktory řeči**
- **salivace**
- **polykání - dysfagie**

Diagnostika

- neurolog, foniatr, oftalmolog, psycholog, logoped – princip komplexnosti
- logoped vychází ze závěrů lékařských vyšetření

- neurologické vyšetření – stanovení místa a rozsahu léze
- foniatrické a oftalmologické vyšetření

Komplexní logopedické vyšetření dysartrie

- motorická fce artikulačních orgánů
- výslovnost jednotlivých hlásek
- fonematická diferenciacce
- respirace
- rezonance
- fonace
- prozodické faktory

Další oblasti

- příjem potravy a polykání
- velofaryngeální mechanismus
- laryngeální mechanismus
- grafomotorika, motorika
- souhyby těla a mluvidel

Užívané postupy

- **Vyšetření získaných neurogenních poruch řečové komunikace**
- Neubauer (2007)
- zhodnocení lexie, grafie, praxie
- motorických poruch řeči a kognitivně komunikačních poruch

Užívané postupy

- **Test dysartrie 3F** (3. vydání Testu 3F)
- Hedánek, Roubíčková (1997)
- dysartrický profil – kvantifikace
- F1 – faciokineze
- F2 – fonorespirace
- F3 – fonetika

- Diadochokineze
- Reflexní činnosti spojené s polykáním, žvýkáním a kašláním
- Artikulace
- Srozumitelnost četby a mluvy
- Tempo a prozodie
- dobrý výkon – omezené provedení – neschopnost vykonat zadanou položku

Užívané postupy

- **Metodika vyšetření dysartrie** (Cséfalvay, 2002)
- respirace
- artikulace
- fonace
- rezonance
- souvislý řečový projev

Salivace

- **stupně salivace**

- lehké – zvýšený výskyt slin na rtech, slina nepřesáhne hranici retní červeně
- střední – sliny dosahují úrovně brady
- těžké – sliny stékají po oblečení
- silné – sliny stékají po oblečení, užívaných předmětech..

- **přední**

- viditelné přední orální či retní slinění, poškození oromotorické funkce, která se projevuje postižením řeči, polykání dýchání

- **zadní**

- sliny se shromažďují v zadní části krku – kde by měly za normálních okolností stimulovat polykací reflex

Principy terapie - dospělí

- včasná péče
- stanovit dlouhodobý reedukační plán
- zlepšit srozumitelnost řeči – praktická řečová komunikace
- obtíže jsou patrné v celém motorickém systému
- koordinace práce se somatickou rehabilitací
- navození uvolněné stabilní polohy a relaxace

Principy cvičení

- modifikace cvičení – dechová, fonační, rezonanční, artikulační
- variace v prozódii řeči a jejím využití
- rytmiizační a intonační postupy
- využití neverbální komunikace a komunikačních pomůcek
- skupinové formy terapie

◦ <https://www.fnbrno.cz/areal-bohunice/neurologicka-klinika/dysartrie/t4497>

Dysfagie

- porucha polykání pevné nebo tekuté potravy
- interdisciplinární přístup
- <http://www.youtube.com/watch?v=pNcV6yAfq-g>
- <http://www.youtube.com/watch?v=Ri8bBhw9msQ>

Pojmy spojené s dysfagií – diagnostikou a terapií

- **aspirace**
- vdechnutí pevné potravy nebo tekutiny do dýchacích cest
- **drooling**
- neudržení, vypadnutí sousta z dutiny ústní
- **reflux**
- návrat bolusu zpět do úst

Etiologie

- specifika dysfagie u dospělých
- neurologická onemocnění
- pooperační stavy
- postižení kraniální nervů a svalů
- CMP, úrazy hlavy, léze
- Parkinsonova choroba, Alzheimerova choroba, scleroza multiplex, svalové dystrofie
- nádorová onemocnění – rozsah chirurgické resekce a rekonstrukce

Proces polykání z hlediska posunu sousta

- **přípravná fáze**
- **orální fáze**
- **faryngeální fáze**
- **ezofageální fáze**

Přípravná fáze

- senzomotorický proces odkousávání
- žvýkání, promíchání potravy se slinami – vytvoření bolusu
- probíhá vědomě, trvání individuální

- rty zavřeny
- tváře ve fyziologickém napětí
- spodní čelist vykonává rotační pohyb stejně jako laterální okraje jazyka
- měkké patro se zvedá

Orální fáze

- trvá 1 – 1,5 s
- část probíhá vědomě a část nevědomě
- rty jsou zavřeny a tváře výrazně tonizují svalové napětí
- jazyk transportuje vytvořený bolus směrem k zadní části ústní dutiny a k měkkému patru
- měkké patro uzavře průchod z dutiny ústní do nosu
- spouští se polykací reflex – dále probíhá bez vlivu naší vůle

Faryngeální fáze

- není pod volní kontrolou
- trvá zpravidla 1 s
- řízena z prodloužené míchy
- zvedá se hrtan, uzavírá se hrtanovou přiklopkou
- zastaví se dýchání
- faryngeální svalstvo dopravuje peristaltickými pohyby sousto do jícnu

Ezofageální fáze

- trvá 4 – 8 vteřin
- reflexní průběh
- tlaková vlna vytvořená peristaltickými pohyby posouvá potravu dále do žaludku
- současně se začíná otevírat epiglottis
- hrtan klesá do původní polohy
- otevírá se dýchací trubice
- fyziologický průběh polykání je uzavřen

Diagnostika

- ORL a foniatické vyšetření
- diferenciální diagnostika – dysartrie, afázie, apraxie

- elektromyografie
- elektromagnetická artikulografie
- endoskopie
- videofluoroskopie
- ultrasonografie
- Dysfagie-bedside test

Terapeutické strategie

- zlepšení motoriky mluvidel – rtů, spodní čelisti, jazyka..
- zlepšení senzomotorické integrace – různé podněty, stimulace
- polykací manévry
- procvičování orofaciálního svalstva
- Bobath koncept
- orofaciálně-regulační postup podle Castillo-Moralese
- tepelná, taktilní a chuťová stimulace

Zdroje

- Gangale, D. C. (2004). *Rehabilitace orofaciální oblasti*. Praha: Grada – Avicenum.
- Klenková, J. (2006). *Logopedie*. Praha: Grada.
- Neubauer, K. *Dysartrie*. In Škodová, E., Jedlička, I. (2003). *Klinická logopedie*. Praha: Portál.
- Neubauer, K. (2007). *Neurogenní poruchy komunikace u dospělých*. Praha: Portál.